

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΦΑΣΗ Β (2014-2015)

Πλαίσιο Σχεδιασμού και Οργάνωσης Διδασκαλίας

Ενότητα που αφορά στη διδασκαλία (βάσει του σχολικού γλωσσικού εγχειριδίου): «Η ζωή έξω από την πόλη» (β' τεύχος)

Τάξη: ΣΤ' Δημοτικό Σχολείο: Αγλαντζιάς ΣΤ'

Ημερομηνία: 29 Απριλίου 2015

Δίκτυο Σχολείων ΕΔΕ: Δρος Ανδρέα Κυθρεώτη

Για τον σχεδιασμό και την οργάνωση της διδασκαλίας συνεργάστηκαν οι: Μαρία Κ. Ολυμπίου (Εκπαιδευτικός) και Ρέα Παπαγεωργίου (Σύμβουλος Ελληνικών).

1. Συνοπτική παρουσίαση ανάπτυξης της ενότητας

1.1. Τι έχει προηγηθεί της διδασκαλίας:

Στο πλαίσιο της Ενότητας 7 του σχολικού εγχειριδίου (β' τεύχος), «Η ζωή έξω από την πόλη», τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να διαπραγματευτούν θέματα, σχετικά με τη ζωή της υπαίθρου (κυπριακής και ελληνικής), με έμφαση στις «Πτυχές της παράδοσης». Μεταξύ άλλων, έγιναν τα εξής:

- Τα παιδιά εννοιολόγησαν τη λέξη *παράδοση*, μελετώντας τα συνθετικά της (*παράδοση < παρά + δίδω*). Ασχολήθηκαν με ασκήσεις ετυμολογίας, παραγωγής και σύνθεσης λέξεων, που ανήκουν στην ίδια οικογένεια (σχηματισμός λέξεων, εντοπισμός σε διάφορα κείμενα, συγγραφή ορισμών, μελέτη ορισμών σε λεξικά, χρήση λέξεων σε γυμνάσματα παραγωγής γραπτού λόγου κ.ά.), ιδιαίτερα με το επίθετο *παραδοσιακός*, *-ή*, *-ό* και την ορθογραφία επιθέτων σε *-ικός*, *-ή*, *-ό*.
- Ασχολήθηκαν με παραδοσιακούς τρόπους ψυχαγωγίας και παραδοσιακά επαγγέλματα. Μελέτησαν το κείμενο του βιβλίου «*Τριάντα εννιά καφενεία και ένα κουρείο*» (β' τεύχος, σ. 14-15). Το κείμενο παρείχε ευκαιρίες για ανάπτυξη σχετικού θεματικού λεξιλογίου, ενασχόληση με τις συμβάσεις περιγραφής και τις συμβάσεις ιστορικής αναδρομής/αφήγησης, καθώς και με το πώς πραγματώνονται γλωσσικά οι ανθρώπινες σχέσεις σε ένα κείμενο (π.χ., σχέση παππού-εγγονού μέσα από συναισθήματα, ιστορική αναδρομή/αφήγηση, περιγραφή τοποθεσίας, περιγραφή προσώπου, λειτουργική χρήση επιθέτων σε θετικά φορτισμένες περιγραφές).
- Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο παραδοσιακό χωριό Λεύκαρα και τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να δουν από κοντά παραδοσιακά καφενεία, εργαστήρια, το μουσείο του χωριού, τα σπίτια, τα δρομάκια, το πετρόκτιστο σχολείο, χώρους τους οποίους φωτογράρισαν. Ακολούθως, πραγματοποίησαν έκθεση φωτογραφιών, γράφοντας σχετικές λεζάντες. Ασχολήθηκαν με το κειμενικό είδος της λεζάντας, μελετώντας διάφορες λεζάντες, σε διάφορα περιβάλλοντα και συμπέραναν ότι «ουσιαστικά, δεν υπάρχει συνταγή στο πώς γράφεται μια λεζάντα», εκτός από το θέμα της έκτασής της. Αντιπαρέβαλαν την έκθεση φωτογραφίας τους με το προαναφερθέν κείμενο του βιβλίου.

- Για αναλυτικότερη μελέτη κειμένων, που αφορούν τα παραδοσιακά επαγγέλματα, μελέτησαν το κείμενο του βιβλίου «Καλοκαίρι με δρεπάνι τσουγκράνα και αμίλητο νερό!» (βιβλίο, σ. 21): Γνώρισαν το κειμενικό είδος του ημερολογίου και εμπλούτισαν το θεματικό τους λεξιλόγιο. Σχολίασαν τους πίνακες των δύο ζωγράφων (βιβλίο, σ. 22-24) και συνειδητοποίησαν ότι ένας ζωγραφικός πίνακας αποτελεί μη γλωσσικό κείμενο, με «διαφορετικούς», όπως δήλωσαν σημειωτικούς πόρους (π.χ. γκάμα χρωμάτων, επιλογή / θέση / μέγεθος των προσώπων-αντικειμένων, προοπτική, κ.λπ.).

Όπως προαναφέρθηκε, η τάξη έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μία πτυχή της παράδοσης, αυτήν της ψυχαγωγίας. Τα παιδιά εστίασαν, τότε, την προσοχή τους, στα παραδοσιακά παραμύθια και ζήτησαν να μάθουν περισσότερα, αναφορικά

με το συγκεκριμένο κειμενικό είδος. Ανέφεραν, ακόμα, ότι «μάλλον θα υπάρχουν προφορικά και γραπτά παραδοσιακά παραμύθια» και προβληματίστηκαν γύρω από «ποιο από τα δύο είδη θα προτιμούσαν», εκφράζοντας κάποιες πρώτες προσωπικές απόψεις και παίρνοντας θέση στη «γραμμή της προτίμησης». Αποφάσισαν να μελετήσουν εκτενέστερα το παραδοσιακό παραμύθι, αρχίζοντας τη μελέτη τους με προφορικά παραδοσιακά παραμύθια. Βάσει της διαδικασίας της πρόβλεψης, και σε συνδυασμό με προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες, συνέταξαν έναν κατάλογο με βασικά χαρακτηριστικά - συμβάσεις του προφορικού παραδοσιακού παραμυθιού.

Στη συνέχεια, προσκλήθηκε στην τάξη ο παππούς ενός μαθητή, ο οποίος αφηγήθηκε προφορικά ένα κυπριακό παραδοσιακό (λαϊκό) παραμύθι στα παιδιά. Αυτά άκουσαν το παραμύθι, αξιοποιώντας τον εν λόγω κατάλογο, ως εργαλείο παρατήρησης. Διατύπωσαν απόψεις, και συμπλήρωσαν ή διέγραψαν στοιχεία στον κατάλογο. Έτσι, διατυπώνοντας συμπεράσματα, κατέληξαν σε/ και συνόψισαν τις συμβάσεις του προφορικού παραδοσιακού παραμυθιού. Στον κατάλόγο τους πρόσθεσαν και τα *εξωγλωσσικά* και *παραγλωσσικά*¹ στοιχεία, που ενδέχεται να αξιοποιεί ένας παραμυθός, όταν αφηγείται ένα παραμύθι, και σχολίασαν τη λειτουργία τους, κατά την ακρόαση.

Τα παιδιά, επανερχόμενα στον προβληματισμό τους για τα προφορικά έναντι των γραπτών παραδοσιακών παραμυθιών, επανατοποθετήθηκαν στη «γραμμή της προτίμησης».

¹ Παραγλωσσικά στοιχεία: ο ρυθμός, ο επιτονισμός, η ένταση της φωνής, οι εμφάσεις και ο τόνος της φωνής
Εξωγλωσσικά στοιχεία: εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, κινήσεις, το «σκηνικό», αντικείμενα στον χώρο

1.2. Δείκτες Επιτυχίας και Δείκτες Επάρκειας της συγκεκριμένης διδασκαλίας:

Κατανόηση και Παραγωγή Προφορικού λόγου

Δείκτες Επάρκειας	
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.1. Συνθέτουν πληροφορίες που δηλώνονται ρητά ή και υπόρρητα στο κείμενο και τις παρουσιάζουν συνοπτικά, με στοιχεία προσωπικής θέσης	1.1.1. Λέξεις, φράσεις, προτάσεις που δηλώνουν ρητά ή και υπόρρητα πληροφορίες (π.χ., θέμα, πρόβλημα, γνωρίσματα χαρακτήρων, εξέλιξη και κατάληξη γεγονότων, αιτία - αποτέλεσμα, δράση - συνέπεια, κίνητρα, προθέσεις σκοπιμότητες, επεξηγήσεις, συναισθήματα, κρίσεις)
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.4.2.3. Αναγνωρίζουν συμβάσεις που αφορούν στη δομή αφηγήσεων σε μεικτά κείμενα	2.4.2.3.1. Δομή και συστατικά στοιχεία παραμυθιών (παραδοσιακών και κλασικών)
3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.1. Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα ενός κειμένου, συνδέοντάς την με τρόπους αναπαράστασης ανθρώπων και πολιτισμών σε διαφορετικά ιστορικά, πολιτισμικά, κοινωνικά πλαίσια	3.1.1. Μέσα παρουσίασης περιεχομένου (γλώσσα, ύφος, οργάνωση κειμένου, εικόνες, πίνακες, διαγράμματα, μορφοποίηση) και σχέση με τον τρόπο που αναπαριστούν σχέσεις, ταυτότητες, αξίες

Κατανόηση Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.4. Αξιοποιούν στρατηγικές κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου, για εξαγωγή και παρουσίαση συμπερασμάτων, σε σχέση με τον τρόπο που παρουσιάζεται ένα θέμα.	1.4.1. Υποθέσεις για το θέμα, τον σκοπό και το είδος υπό ακρόαση κειμένων με αξιοποίηση του ευρύτερου κοινωνιοπολιτισμικού πλαισίου
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.4.2.3. Αναγνωρίζουν συμβάσεις που αφορούν στη δομή αφηγήσεων σε μεικτά κείμενα	2.4.2.3.1. Δομή και συστατικά στοιχεία παραμυθιών (παραδοσιακών και κλασικών)
3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.1. Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα προφορικού κειμένου (δικού τους ή άλλων), συνδέοντάς την με τρόπους παρουσίασης ανθρώπων και πολιτισμών σε διαφορετικά ιστορικά,	3.1.1. Αποτελεσματικότητα και καταλληλότητα κειμένου, με αναφορά σε μέσα παρουσίασης περιεχομένου (π.χ., γλώσσα, ύφος, οργάνωση κειμένου, έκταση λόγου) και σχέση με τον τρόπο που αναπαριστούν σχέσεις, ταυτότητες, αξίες

1.3. Τι προγραμματίζεται να γίνει στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδασκαλίας (χρονική διαδοχή ενεργειών εκπαιδευτικού-παιδιών, παράμετροι εστίασης της διδασκαλίας, δραστηριότητες κ.λπ.):

ΠΟΡΕΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	«Εργαλείο/α» Κατανόησης ²
<p>ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Εισαγωγή - Σύνδεση με τα προηγούμενα και προσανατολισμός στο μάθημα/χρησιμότητα του μαθήματος - Δελτίο εισόδου (Ολομέλεια)</p> <p>1.1 Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο και καταγράφουν, σε καρτέλες, λέξεις/φράσεις, σχετικές με τα όσα ασχολήθηκαν σε προηγούμενα μαθήματα, κάτω από την ομπρέλα «Πτυχές της Παράδοσης». Οι καρτέλες παρουσιάζονται, σχολιάζονται και οργανώνονται σε νοητικό χάρτη (βλ. Παράρτημα), με υπερώνυμες και υπώνυμες έννοιες. Σε διάφορα σημεία του νοητικού χάρτη, προσθέτουν υπερτίτλους και υποτίτλους. Ένα σημείο, στο τέρμα κάποιου ιστού του νοητικού χάρτη, παραμένει κενό. Στο σημείο αυτό τοποθετείται, από την εκπαιδευτικό, μία κάρτα με ερωτηματικό. Διατυπώνονται προβλέψεις για το τι θα γράφει το ερωτηματικό. Αφού τα παιδιά διατυπώσουν υποθέσεις, αναμένεται, επαγωγικά και μελετώντας τις λέξεις του νοητικού χάρτη, να καταλήξουν στον όρο «γραπτό παραδοσιακό παραμύθι», εφόσον θα συνειδητοποιήσουν ότι για τα προφορικά παραμύθια ξέρουν πολλά πράγματα, ενώ για τα γραπτά όχι. Έτσι προκύπτει η ανάγκη να μελετήσουν το κειμενικό αυτό είδος. Ακολούθως, διατυπώνουν τον στόχο του μαθήματος (π.χ., «ποια είναι εκείνα τα στοιχεία που κάνουν ένα γραπτό παραμύθι παραδοσιακό») και τον τοποθετούν κι αυτόν στον νοητικό χάρτη.</p> 	<p>★ Νοητικός Χάρτης</p>
<p>ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Διαδικασία ανίχνευσης των συμβάσεων του κειμενικού είδους «γραπτό παραδοσιακό παραμύθι» - διαβάθμιση βαθμού δυσκολίας (Ολομέλεια, Ομάδες, Ατομικά)</p> <p>2.1 Τα παιδιά επιστρέφουν στις θέσεις τους. Στην ολομέλεια, συζητούν και διατυπώνουν κάποιες πρώτες προβλέψεις «για το ποια μπορεί να είναι τα χαρακτηριστικά του γραπτού παραδοσιακού παραμυθιού». Κατά τις ανακοινώσεις των ομάδων, η εκπαιδευτικός συνοψίζει τα στοιχεία που αναφέρονται στον πίνακα, σε κατάλογο και ακούγονται κάποια πρώτα σχόλια. Συμπεραίνουν ότι «αυτά τα στοιχεία δεν είναι ούτε αρκετά ούτε επιβεβαιωμένα». Άρα, «χρειάζεται τεκμηρίωση και εμπλουτισμός του καταλόγου τους».</p>	<p>★ Πρόβλεψη</p> <p>★ Κατάλογος</p>
<p>2.2 Στις ομάδες τους αναλαμβάνουν ρόλους. Σε κάθε ομάδα δίνεται ένα αυθεντικό γραπτό παραδοσιακό παραμύθι (βλ. Παράρτημα). Οι ομάδες παρατηρούν τα παραμύθια (διαγώνιος ανάγνωση) και συμπληρώνουν τον κατάλογο με τα χαρακτηριστικά που η ομάδα τους προτείνει (π.χ., «δεν υπάρχει συγγραφέας, έκταση, μοτίβο στους τίτλους, αναμενόμενες φράσεις στην αρχή και στο τέλος, εικονογράφηση φιλική προς τα παιδιά, στοιχεία προσωποποίησης» κ.λπ.). Ακολουθείται παρόμοια διαδικασία, όπως προηγουμένως (ανακοίνωση αποτελεσμάτων, σύνοψη στον πίνακα, ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση).</p> 	<p>★ «Διαγώνιος» Ανάγνωση</p> <p>★ Κατάλογος</p>

² βλ. Παράρτημα

<p>2.3 Με στόχο να μελετηθούν περισσότερο η γλώσσα και τα χαρακτηριστικά των παραδοσιακών παραμυθιών, η εκπαιδευτικός αποσύρει από τις ομάδες τα διαφορετικά παραδοσιακά παραμύθια και μοιράζει το ίδιο παραμύθι σε όλες τις ομάδες, με τίτλο «Η αλεπού και ο τσαγκάρης» (βλ. Παράρτημα). Το παραμύθι διαβάζεται από την εκπαιδευτικό. Την ώρα που το διαβάζει, τα παιδιά σημειώνουν ατομικά στο κείμενό τους το σύμβολο + (ρουτίνα της τάξης), στα σημεία που θεωρούν ότι χρήζουν σχολιασμού. Μετά από την ανάγνωση, ακούγονται κάποιες πρώτες εντυπώσεις και, ακολούθως, αρχίζει η ομαδική μελέτη του παραμυθιού, για να συμπληρωθεί ο κατάλογός τους. («Αναμένεται να εντοπίσουν στοιχεία, όπως: «ευχάριστη διάθεση, απλοϊκή γλώσσα με ρεπερτόριο λεξιλογίου από τη φύση και την καθημερινότητα της εποχής, ο αγώνας για επιβίωση, χρήση παρελθοντικών χρόνων ρήματος με παρεμβολές αφηγηματικού ενεστώτα, υπερβολή - στοιχείο του παραλόγου, ακρότητες, ευχάριστο τέλος - λύση προβλήματος, ο ανίσχυρος γίνεται δυνατός»).</p>	<p>★ Μεγαλόφωνη ανάγνωση</p> <p>★ Χρήση υπομνήματος</p> <p>★ Γραμματική του κειμένου</p> <p>★ Κατάλογος</p>
<p>2.4 Κατά την αναφορά των ρημάτων, η τάξη τα εντοπίζει στο κείμενο (κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένα μέρος), χρησιμοποιώντας ένα χρωματικό υπόμνημα υπογράμμισης και εστιάζει στη λειτουργική τους χρήση. Όταν ανακοινωθούν τα ρήματα, σχηματίζεται το «ρηματο-γράφημα» (κατά αναλογία με το «καρδιογράφημα», βλ. παράδειγμα στο Παράρτημα) στον πίνακα (βλ. Παράρτημα, επίσης). Ακολούθως, μετασχηματίζονται σημεία του κειμένου, όπου τα ρήματα είναι στον ενεστώτα, και μετατρέπονται σε παρελθοντικό χρόνο. Ξανασχηματίζεται «ρηματο-γράφημα», και παρατηρείται ότι δεν παρουσιάζει καμία μεταβολή. Αναμένεται, τότε, τα παιδιά να συμπεράνουν ότι η χρήση του ενεστώτα δεν είναι τυχαία αλλά, πιθανόν, να χρησιμοποιείται από τον συγγραφέα για να προσδώσει ένταση ή ζωντάνια. Ο κατάλογος συνεχίζει να συμπληρώνεται.</p>	<p>★ Υπογράμμιση</p> <p>★ Χρήση υπομνήματος - Σηματοδότηση</p> <p>★ Γραμματική του κειμένου</p> <p>★ Οργανωτές</p> <p>★ Κατάλογος</p>
<p>2.5 Για μια πιο εμπειριστατωμένη άποψη για το τι είναι γραπτό παραδοσιακό παραμύθι προκύπτει η ανάγκη να το δουν και σε αντιπαράβολή με ένα κλασικό γραπτό παραμύθι της παγκόσμιας λογοτεχνίας, έτσι ώστε να εντοπίσουν τα διαφοροποιητικά τους στοιχεία. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να μελετήσει μια σύντομη εκδοχή ενός πολύ γνωστού κλασικού παραμυθιού (βλ. Παράρτημα). Ο/η αναγνώστης/στρια κάθε ομάδας διαβάζει το παραμύθι στα υπόλοιπα παιδιά της ομάδας. Για να ολοκληρώσουν τη συλλογή χαρακτηριστικών γραπτού παραδοσιακού παραμυθιού, σε αντιπαράβολή με ένα κλασικό, χρησιμοποιούν διαγράμματα (π.χ., το διάγραμμα των τεμνόμενων βέννειων διαγραμμάτων, βλ. Παράρτημα). Παρουσιάζουν και ολοκληρώνουν τον κατάλογο χαρακτηριστικών του γραπτού παραδοσιακού παραμυθιού.</p>	<p>★ Μεγαλόφωνη ανάγνωση</p> <p>★ Σύγκριση – Αντιπαράβολή</p> <p>★ Οργανωτές</p> <p>★ Κατάλογος</p>
<p>2.6 Οι ομάδες συμπληρώνουν τους καταλόγους τους, σε περίπτωση που δεν εντόπισαν κάποια στοιχεία. Κάποια παιδιά εκφράζουν και προσωπικές απόψεις σχετικά με τον κατάλογο και πιθανόν να εισηγηθούν και άλλα στοιχεία.</p>	<p>★ Κατάλογος</p>
<p>ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: Τελική αξιολόγηση - Δελτίο εξόδου (Ατομική / ολομέλεια)</p>	
<p>3.1 Κάποια παιδιά συνοψίζουν προφορικά, όσα επεξεργάστηκαν, τόσο σε σχέση με το περιεχόμενο του καταλόγου όσο και σε σχέση με τις διαδικασίες που ακολούθησαν. Η τάξη εστιάζει, ξανά, την προσοχή της στον νοητικό χάρτη, που σχηματίστηκε στην αρχή και συμπληρώνει στοιχεία που ταιριάζουν.</p> <p>3.2 Τα παιδιά αναστοχάζονται, χρησιμοποιούν ένα χαρτί και γράφουν εντυπώσεις για το μάθημα. Συγκεκριμένα γράφουν 3 πράγματα που έμαθαν σήμερα, 2 δραστηριότητες που τους άρεσαν ή δεν τους άρεσαν και 1 προβληματισμό ή σχόλιο που θα ήθελαν να κάνουν. Παρουσιάζουν τα αποτελέσματά τους και όποιο τελειώνει διαβάζει ένα γραπτό παραδοσιακό παραμύθι.</p>	<p>★ 3-2-1</p> <p>★ Νοητικός Χάρτης</p>

1.4. Τι προγραμματίζεται να ακολουθήσει μετά τη διδασκαλία:

- Τα σημεία του καταλόγου, την επόμενη μέρα, κατηγοριοποιούνται σε τρεις κατηγορίες (περιεχόμενο, κειμενικό είδος, κοινωνική διάσταση), με τη χρήση οργανωτή - πίνακα. Σχολιάζονται κάποια κοινωνικά στερεότυπα της εποχής και συγκρίνονται με τα σημερινά κοινωνικά στερεότυπα.

- Οι ομάδες επιλέγουν ένα από τα γραπτά παραδοσιακά παραμύθια και το μετασχηματίζουν σε προφορικό, έχοντας υπόψη τις συμβάσεις που διαφοροποιούν το προφορικό από το γραπτό παραδοσιακό παραμύθι. Η προφορική αφήγηση των παραμυθιών βιντεογραφείται και προβάλλεται στην ολομέλεια για αξιολόγηση. Γίνονται από τις ομάδες οι ανάλογες βελτιώσεις και, ακολούθως, κάθε ομάδα παρουσιάζει το προφορικό παραδοσιακό παραμύθι σε άλλες τάξεις του σχολείου.

2. Διδακτικό Υλικό (π.χ., κείμενα, ασκήσεις από σχολικά εγχειρίδια και συμπληρωματικό υλικό):

Κείμενο:

Η ΑΛΕΠΟΥ ΚΑΙ Ο ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ

Ζούσε μια φορά κι έναν καιρό ένας τσαγκάρης. Στην αυλή του φτωχικού του είχε φυτέψει μια κληματαριά. Κάτω απ' την πυκνή σκιά της καθόταν τα καλοκαίρια και δούλευε. Σιγοτραγουδούσε, μαστόρευε και καμάρωνε τα τσαμπιά, που μεγάλωναν γιόμιζαν χυμό, έπαιρναν χρώμα και άρωμα.

Σαν έφτασε όμως ο καιρός που τα σταφύλια ωρίμασαν, ένα ένα τα τσαμπιά άρχισαν να κάνουν φτερά, πριν ακόμα τα γευτεί. Ο τσαγκάρης πήγαινε να σκάσει από το κακό του. Όταν απέμειναν μόνο μερικά τσαμπιά, πήρε την απόφαση να στήσει καρτέρι τη νύχτα, για να τσακώσει τον κλέφτη.

Εκεί που παρακολουθούσε απ' την κρυψώνα του, γύρω στα μεσάνυχτα, να 'σου μια αλεπού καμαρωτή καμαρωτή που καταφτάνει. « Α... , εσύ είσαι, πουλάκι μου», είπε από μέσα του ο τσαγκάρης, και την άφησε να σκαφαλώσει στην κληματαριά.

Πετάχτηκε τότε ο τσαγκάρης απ' την κρυψώνα του και γράπωσε την αλεπού απ'τη φουντωτή ουρά της.

- Εσύ είσαι, λοιπόν, ο κλέφτης. Τώρα θα δεις τι θα σου κάνω.
- Λυπήσου με, κυρ τσαγκάρη μου, άσε με λεύτερη κι εγώ θα σου κάνω ένα μεγάλο καλό, παρακαλούσε η αλεπού.
- Τι καλό μπορείς να μου κάνεις, μωρή κλέφτρα;
- Έχω τη δύναμη να σε κάνω βασιλιά, αν με αφήσεις.
- Καλά, στη χαρίζω. Να δούμε αν θα κρατήσεις τον λόγο σου.
- Θα δεις, αφεντικό, θα δεις, είπε η αλεπού, και μ' ένα γρήγορο σάλτο έγινε καπνός.

Σαν έφυγε λεύτερη η αλεπού, πήγε γραμμή στην αυλή του βασιλιά. Εκεί, σε μια μεριά, ήταν ένας σωρός από σκουπίδια. Η αλεπού άρχισε να σκαλίζει τα σκουπίδια με τα πόδια της. Ξάφνου, εκεί που σκάλιζε, βρήκε ένα ασημένιο σελίνι. Το παίρνει και τρέχει γρήγορα στον βασιλιά.

- Τι θέλεις, αλεπού; ρωτάει ο βασιλιάς.
- Θέλω να μου δανείσεις τη ζυγαριά που έχεις, για να ζυγίζεις τα σελίνια σου.
- Τι να την κάνεις; ρωτάει απορημένος ο βασιλιάς.
- Το αφεντικό μου θέλει να ζυγίσει τα σελίνια του.
- Καλά, λέει ο βασιλιάς και διατάζει να της δώσουν τη ζυγαριά.

Μετά από τρεις μέρες, βάζει η αλεπού το ασημένιο σελίνι σε μια χαραματιά, της ζυγαριάς και την επιστρέφει στον βασιλιά.

- Ξέρεις, βασιλιά μου, ήταν τόσα πολλά τα σελίνια του αφεντικού μου, που μόλις τώρα ξεμπερδέψαμε.

«Πλούσιο θα 'ναι το αφεντικό της», σκέφτηκε ο βασιλιάς, σαν βρήκε το σελίνι στη χαραμάδα της ζυγαριάς του.

Την άλλη μέρα η αλεπού πήγε πάλι στην αυλή του βασιλιά κι άρχισε να σκαλίζει τα σκουπίδια. Ξάφνου, βρίσκει μια χρυσή λίρα. Τρέχει ξανά στον βασιλιά και του ζητάει τη ζυγαριά του.

- Τι να την κάνεις; ρωτάει ο βασιλιάς
- Το αφεντικό μου θέλει να ζυγίσει τις χρυσές του λίρες.

Ο βασιλιάς έμεινε με ορθάνοιχτα μάτια, σαν του επέστρεψε η αλεπού τη ζυγαριά του, μετά από τρεις μέρες, με την ίδια δικαιολογία. Και σαν βρήκε στη χαραμάδα τη χρυσή λίρα που άφησε επίτηδες η πονηρή αλεπού, κανείς δεν μπορούσε να του βγάλει απ' το μυαλό πως το αφεντικό της ήταν πολύ πιο πλούσιο απ' αυτόν.

Την άλλη μέρα η αλεπού πήγε ξανά στον βασιλιά.

- Το αφεντικό μου ζητάει την κόρη σου σε γάμο, βασιλιά μου.
- Μετά χαράς, μεγάλη μου τιμή να δώσω την κόρη μου σε έναν τόσο πλούσιο άνθρωπο. Σε τρεις μέρες θα γίνουν οι γάμοι.

Ο τσαγκάρης, σαν έμαθε τα νέα απ' την αλεπού, πήγε να τρελαθεί.

- Μπας και σου περνάει απ' το μυαλό πως θα καταδεχτεί η βασιλοπούλα να ζήσει μέσα σε αυτό το αχούρι;
- Άσε τη δουλειά σε μένα. Εγώ θα σου βρω και παλάτι, απάντησε με σιγουριά η αλεπού.

Οι γάμοι έγιναν με μεγάλη λαμπρότητα, ύστερα από τρεις μέρες. Ο βασιλιάς ήταν πολύ χαρούμενος που έκανε γαμπρό του τον πιο πλούσιο άντρα του κόσμου. Μετά τον γάμο ξεκίνησαν όλοι για το σπίτι του γαμπρού. Η αλεπού μπήκε μπροστά, για να δείχνει, τάχα, τον δρόμο. Όμως, άλλα είχε στον νου της.

Από όπου και αν περνούσαν, οι χωρικοί έλεγαν πως όλα τα χωράφια, οι κάμποι, τα κοπάδια, τα σπίτια, τα μαγαζιά κι οι αποθήκες ανήκαν στον τσαγκάρη. Η αλεπού, όμως, που προχωρούσε μπροστά, είχε κάνει το θαύμα της. Φοβέριζε όλους πως, αν δεν τα έλεγαν αυτά, το αφεντικό της θα τους έκοβε το κεφάλι.

Από μακριά φάνηκε ένα ωραίο παλάτι. Ήταν το παλάτι των δράκων. Η αλεπού, αφού είπε σε όλους πως ήταν το παλάτι του γαμπρού, έτρεξε μπροστά, μπήκε στο παλάτι και είπε στους δράκους:

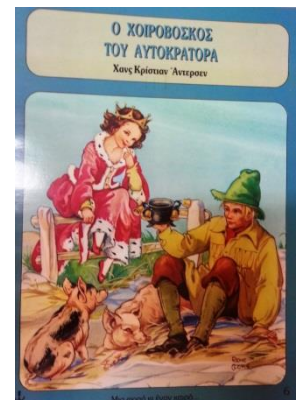
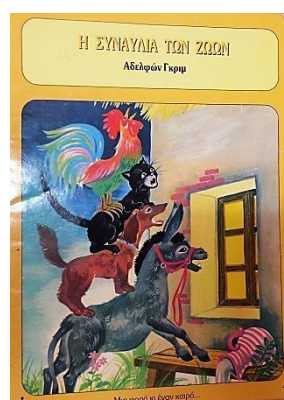
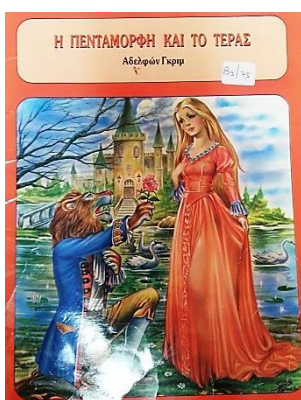
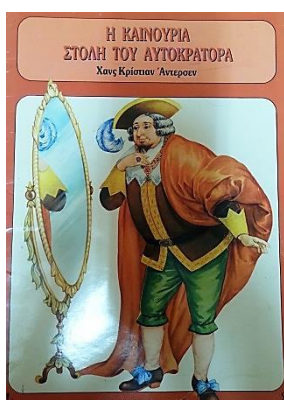
- Κρυφτείτε γρήγορα σ' αυτό το πηγάδι, έρχεται ο βασιλιάς με μεγάλο στρατό για να σας σκοτώσει!

Οι δράκοι, σαν είδαν από μακριά τόσο κόσμο, τρόμαξαν. Πίστεψαν στα λόγια της αλεπούς και κρύφτηκαν στο πηγάδι. Η αλεπού κουβάλησε κάμποσα ξερόκλαδα κι έφραξε το στόμιο, τάχα για να μην τους δουν. Πριν όμως τελειώσει τα λόγια της, έβαλε φωτιά στα κλαριά και οι δράκοι έγιναν στάχτη. Κι ο τσαγκάρης έζησε με τη βασιλοπούλα του στο καινούριο τους παλάτι καλά κι εμείς καλύτερα!!!

«Η αλεπού και ο τσαγκάρης»

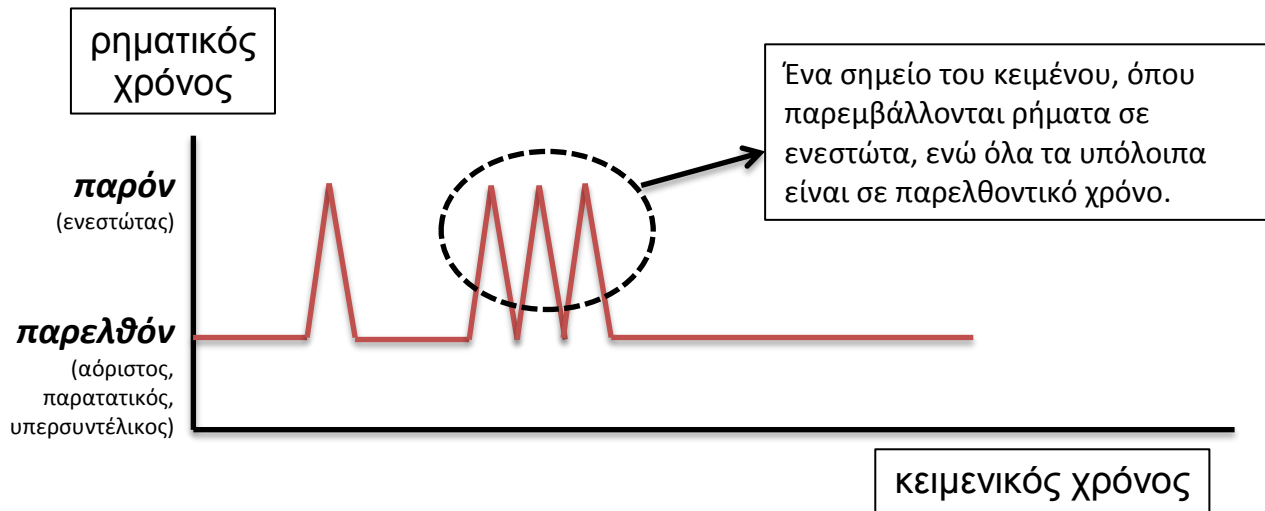
Λαϊκά Κυπριακά Παραμύθια

Εκδόσεις Κυπρόπειρα

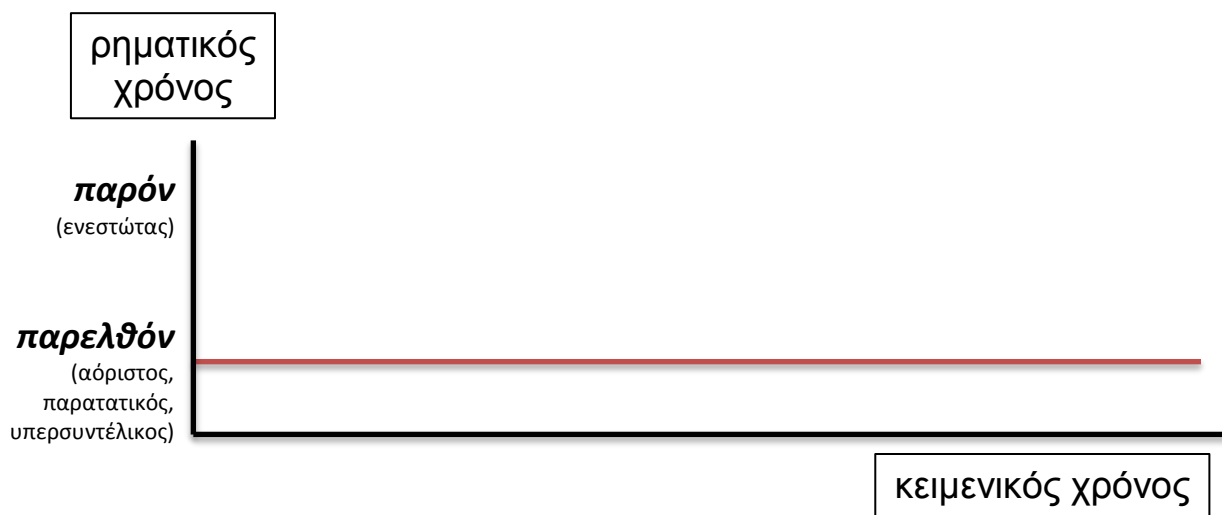

Παραδείγματα «ρηματο-γραφημάτων» (Δραστηριότητα 2.4)

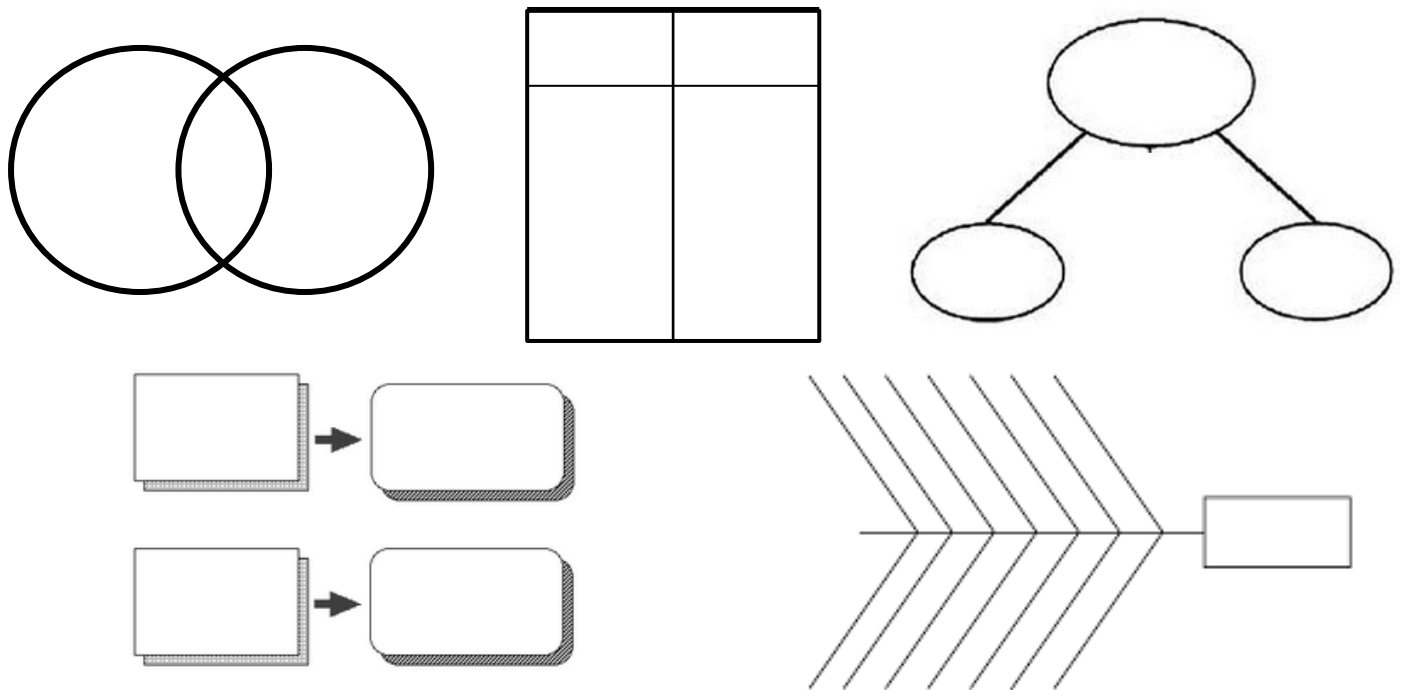
«Ρηματο-γράφημα» 1

«Ρηματο-γράφημα» 2

Παραδείγματα οργανωτών (Δραστηριότητα 2.5)

Ενδεικτικός Κατάλογος χαρακτηριστικών - συμβάσεων γραπτού παραδοσιακού παραμυθιού:

- ♦ Εικονογράφηση
- ♦ Προσβάσιμο για ανάγνωση ανά πάσα στιγμή
- ♦ Λεξιλόγιο παρμένο από την καθημερινότητα
- ♦ Συγκεκριμένες φράσεις (π.χ., «μια φορά και έναν καιρό...»)
- ♦ Ήρωες απλοϊκοί (πόνος, μόχθος, αγώνας για επιβίωση)
- ♦ Προσωποποίηση
- ♦ Υπερβολή / ακρότητα
- ♦ Φανταστικό στοιχείο / δεν ισχύουν φυσικοί νόμοι
- ♦ Υπάρχει πρόβλημα
- ♦ Υπάρχει λύση / ευχάριστο τέλος
- ♦ Τιμωρία κακών και αποκατάσταση δικαίου
- ♦ Δεν υπάρχει γνωστός συγγραφέας
- ♦ Απευθύνονταν όχι μόνο σε παιδιά-αναγνώστες αλλά κυρίως σε ενήλικες της εποχής εκείνης (τρόπος ψυχαγωγίας)
- ♦ Λειτουργία αφήγησης με περιγραφικές παρεμβολές
- ♦ Ρήματα σε παρελθοντικό χρόνο, με παρεμβολή ενεστώτα
- ♦ Λειτουργία διαλόγου
- ♦ Λειτουργία χρονικών / τοπικών προσδιορισμών

Παραδείγματα εργαλείων διδασκαλίας κατανόησης κειμένων

- ♦ Έκφωνα Σκέψη
- ♦ 3, 2, 1
- ♦ Σημειώσεις σχήματος T
- ♦ Οπτικές Αναπαραστάσεις
- ♦ Προ - επισκόπηση
- ♦ K-W-L
- ♦ Σημασιολογικοί Χάρτες
- ♦ Σηματοδότηση-Κωδικοποίηση σημείων της ανάγνωσης
- ♦ Ερωτήσεις
- ♦ Ανάγνωση
- ♦ Γραμματική του κειμένου

Παραμύθι, μύθι, μύθι...

Στο πιο κάτω απόσπασμα να εντοπίσετε και να υπογραμμίσετε με μολύβι τα ρήματα:

«Σαν έφτασε όμως ο καιρός που τα σταφύλια ωρίμασαν, ένα ένα τα τσαμπιά άρχισαν να κάνουν φτερά, πριν ακόμα τα γευτεί. Ο τσαγκάρης πήγαινε να σκάσει από το κακό του. Όταν απόμειναν μόνο μερικά τσαμπιά, πήρε την απόφαση να στήσει καρτέρι τη νύχτα για να τσακώσει τον κλέφτη.

Εκεί που παρακολουθούσε απ' την κρυψώνα του, γύρω στα μεσάνυχτα, βλέπει μια αλεπού καμαρωτή καμαρωτή που καταφτάνει. « Α... , εσύ είσαι, πουλάκι μου», είπε από μέσα του ο τσαγκάρης, και την άφησε να σκαρφαλώσει στην κληματαριά.»

Τα χρώματα των ρημάτων:

Να υπογραμμίσετε:

- Με κόκκινο τα ρήματα που είναι στον αόριστο.
- Με πράσινο τα ρήματα που είναι στον παρατατικό.
- Με μπλε τα ρήματα που είναι στον υπερσυντέλικο.
- Με κίτρινο τα ρήματα που είναι στον ενεστώτα.

Παραμύθι, μύθι, μύθι...

Στο πιο κάτω απόσπασμα να εντοπίσετε και να υπογραμμίσετε με μολύβι τα ρήματα:

«Πετάχτηκε τότε ο τσαγκάρης απ' την κρυψώνα του και γράπωσε την αλεπού απ' τη φουντωτή ουρά της.

- Εσύ είσαι λοιπόν ο κλέφτης. Τώρα θα δεις τι θα σου κάνω.
- Λυπήσου με, κυρ τσαγκάρη μου, άσε με λεύτερη και γω θα σου κάνω ένα μεγάλο καλό, παρακαλούσε η αλεπού.
- Τι καλό μπορείς να μου κάνεις, μωρή κλέφτρα;
- Έχω τη δύναμη να σε κάνω βασιλιά, αν με αφήσεις.
- Καλά, στη χαρίζω. Να δούμε αν θα κρατήσεις τον λόγο σου.
- Θα δεις, αφεντικό, θα δεις, είπε η αλεπού και μ' ένα γρήγορο σάλτο έγινε καπνός.

Σαν έφυγε λεύτερη η αλεπού, πήγε γραμμή στην αυλή του βασιλιά. Εκεί, σε μια μεριά, ήταν ένας σωρός από σκουπίδια. Η αλεπού άρχισε να σκαλίζει τα σκουπίδια με τα πόδια της. Ξάφνου, εκεί που σκάλιζε, βρήκε ένα ασημένιο σελίνι. Το παίρνει και τρέχει γρήγορα στον βασιλιά».

Τα χρώματα των ρημάτων:

Να υπογραμμίσετε:

- Με κόκκινο τα ρήματα που είναι στον αόριστο
- Με πράσινο τα ρήματα που είναι στον παρατατικό
- Με μπλε τα ρήματα που είναι στον υπερσυντέλικο
- Με κίτρινο τα ρήματα που είναι στον ενεστώτα

